

МАРКЕТИНГ

УДК 332.1:330.341

DOI: <https://doi.org/10.32782/2415-3583/34.27>**Бабух І.Б.**

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри маркетингу, інновацій та регіонального розвитку
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8274-5716>

ІННОВАЦІЙНО-КЛАСТЕРНА МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ: КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ, ПЕРЕВАГИ Й ОБМЕЖЕННЯ

Стаття аналізує роль інноваційних кластерів у розвитку регіональних економік, підкреслюючи їх значення для підвищення конкурентоспроможності. Окрему увагу приділено теоретичним основам кластерного підходу, зокрема розгляду концепцій М. Портера та М. Енрайта, які акцентують на перевагах конкурентних зв'язків між підприємствами в межах регіону. У статті також розглянуто специфічні ознаки інноваційних кластерів, їх вплив на економічне зростання та конкурентні позиції регіону, а також важливість впровадження принципу «розумної спеціалізації». Водночас, автор наголошує на викликах, таких як зовнішні економічні зміни, складність управління та домінування великих компаній. Стаття підкреслює значення кластеризації для сталого економічного розвитку, а також вказує на необхідність подальших досліджень для оптимізації кластерних моделей в умовах сучасних економічних викликів.

Ключові слова: регіональна економіка, інновація, концепти розвитку регіональної економіки, регіональне управління, кластер, територіально виокремлений інноваційний кластер, кластерний підхід, теоретико-методологічна база регіонального розвитку, кластерна форма регіонального розвитку, переваги й обмеження кластерів, специфічні ознаки інноваційного кластеру.

Постановка проблеми. Сучасний розвиток економіки України в умовах війни має ґрунтуватися, насамперед, на накопиченні капіталу та впровадженні новітніх наукових і інноваційних рішень у різних сферах діяльності держави і суспільства. Це необхідно для забезпечення стабільності економічної та політичної системи, підвищення рівня і якості життя громадян, а також для формування потенціалу для майбутнього соціально-економічного прогресу. В Україні триває реформа децентралізації, що робить особливо важливим розвиток регіональних економік, трансформацію територій і орієнтацію на європейські стандарти. Тому одним з головних пріоритетів є створення ефективних механізмів інноваційного розвитку економіки, як на рівні центральної влади, так і на місцевому рівні.

Важливу роль у структурі такого механізму відіграють не лише управлінські технології, але й інноваційні форми територіального розвитку. У країнах ЄС кластерна політика визнана ефективним інструментом для регіонального розвитку та підвищення конкурентоспроможності місцевих економік. У цьому контексті комплексний соціально-економічний розвиток регіонів України має ґрунтуватися на інноваційному підході та включати такі цілі, що відповідають євроінтеграційним прагненням країни. Це передбачає системне використання наявного ресурсного потенціалу та розвиток соціально-орієнтованої економіки, яка задовольнятиме потреби та інтереси населення, з урахуванням балансу інтересів уряду, бізнесу та місцевої влади. Наука і практика підтверджують, що саме кластерні та мережеві

структури регіональних економік здатні забезпечити їх успішний розвиток, сприяючи поліпшенню добробуту населення, через інтеграцію новітніх інноваційних технологій у виробництво, сферу послуг та управлінські процеси. Тому аналіз кластерної системи з акцентом на інноваційні підходи є надзвичайно важливим і потребує постійних наукових досліджень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання формування інноваційно-кластерних моделей розвитку регіональної економіки та визначення теоретичних і методологічних засад кластеризації як основної парадигми інноваційної політики на рівні територіальних одиниць знайшли своє відображення в численних наукових працях як українських, так і зарубіжних вчених. Серед таких дослідників можна виділити О. Амоша [8], О. Зінченка [3], М. Енрайта [10], К. Кетелса, Ю. Клюс [4], О. Новікова [8], С. Ніколаєнко [7], М. Портера [11; 12], О. Солвела [13] та інших. Їх наукові роботи сприяли розширенню уявлень про процеси розвитку регіонів, з урахуванням специфіки чинників впливу, серед яких інноваційний компонент є невід'ємною складовою загальнодержавної, регіональної та корпоративної політики. Різноманітні концепції, положення, висновки та рекомендації, викладені в працях зазначених авторів, дали змогу поглибити розуміння даної проблематики. Однак питання розробки та впровадження інвестиційно-кластерної моделі розвитку регіональної економіки наразі залишається недостатньо дослідженим і потребує подальшого аналізу. Це включає концептуальне осмислення в межах теоретико-методо-

логічної бази, а також вивчення практичних аспектів створення кластерних систем на регіональному рівні, що набуває особливої актуальності в умовах сучасного економічного розвитку.

Метою статті є дослідження концептуальних особливостей формування інноваційно-кластерної моделі регіонального розвитку, аналіз її переваг та обмежень. Це передбачає формулювання комплексного теоретичного підходу до розвитку регіональної економіки на основі кластеризації як інноваційної форми регіонального розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аксіомою економічного розвитку та забезпечення конкурентоспроможності є тісний зв'язок між ними і процесами розробки та впровадження інновацій. З цієї причини теорія і практика визнають пріоритет створення механізмів інноваційного розвитку як на державному, так і на регіональному рівнях. Наука підтверджує, що в межах національної та глобальної економіки, у ринковому просторі постійно виникають суперечності між інтересами економічних суб'єктів, територіально виділених у рамках різних одиниць. У цьому контексті конкурентоспроможність, яка є одним із ключових економічних понять у ринкових взаємодіях, формується на рівнях товару, підприємства, галузі, регіону та країни. Регіональний рівень є особливо важливим, оскільки взаємодія між регіонами дозволяє визначити як основні напрямки розвитку національної економіки, так і найважливіші чинники, що на неї впливають [8].

З теоретичної точки зору можна виділити той важливий аспект, що формування конкурентоспроможності конкретного регіону аж ніяк не забезпечується окремим товаром чи галуззю, а залежить від створення ефективного механізму внутрішньої взаємодії між економічними суб'єктами регіону, зокрема підприємствами різних галузей і масштабів. У цьому контексті найбільш ефективною формою формування конкурентоспроможності регіональної економіки є створення міжгалузевого комплексу, або кластеру, який спрямований на максимальне використання конкурентних переваг через об'єднання фінансово-економічного й інноваційного потенціалу підприємств і організацій, що взаємодіють у регіоні з метою підтримки та координації дій. Теоретично цей підхід є основоположним, оскільки обґрунтовує необхідність використання кластерного підходу для розвитку регіональної економіки.

Основи теоретичного розуміння кластерів були сформульовані в рамках американської школи нових форм організації територіального виробництва. Ця школа представлена теоретичними та прикладними дослідженнями видатних науковців, таких як М. Портер [11], М. Енрайт [10], К. Кетелс [13], О. Солвел [13] та інші. Зокрема, М. Енрайт розробив теорію регіональних кластерів, згідно з якою конкурентні переваги, що виникають від діяльності кластерів, формуються на регіональному рівні, а не на національному. Водночас М. Портер, засновник кластерного підходу, розглядав кластери значно ширше, однак також формулював свою концепцію на основі ідеї конкурентних переваг. У теоретичному контексті М. Портер пояснював свій інтерес до кластерів тим, що: «...вони є більш адекватними об'єктами аналізу, оскільки продукують важливі зв'язки у таких аспектах, як технології, нави-

чки, інформація, потреби споживачів тощо, які неможливо охарактеризувати через призму аналізу окремих фірм чи галузей» [11]. Портер визначав кластер як: «... географічно близьку групу взаємопов'язаних компаній, спеціалізованих постачальників, фірм суміжних галузей, а також асоційованих інституцій (на кшталт університетів, агенцій зі стандартизації, профспілок) специфічної області, «зчеплених» зв'язками спільності та компліментарності, які конкурують, але також і кооперуються» [12].

Українська дослідниця Ю. Ключ проаналізувала перехід наукової думки від корпоративного управління до розширення меж співпраці в кластерах підприємств, базуючись на знаннєвій моделі та поширенні інноваційної діяльності. Вона теоретично обґрунтувала необхідність кластерного підходу як нової технології управління. Авторка підкреслює, що: «В організації повинен існувати когнітивний простір, який є простором знань і процесів, що здійснюються на основі інновацій. Інновації в такому просторі належать носіям знань, і саме в рамках кластерів вони можуть бути найефективніше сформовані та реалізовані» [4]. Перенос найцікавішого досвіду корпоративного управління, досягнень корпоративної культури виступає найбільш актуальним напрямком у формуванні сучасних моделей кластерів.

Наведені концепти розвитку регіональних економік повинні ґрунтуватися на активному залученні наявного потенціалу ресурсів і сприяти формуванню гармонійних відносин у трикутнику «бізнес-влада-населення». Кластерний підхід у комплексному розвитку території в умовах цифровізації, інформаційного прогресу та системної соціалізації передбачає більш активну спеціалізацію і кооперацію, ефективніше розміщення нових виробництв, прискорення змін на ринку праці та формування нових вимог до практики регіонального управління. Саме тому як наука, так і бізнес-середовище визначають процес формування інноваційних кластерів як один із найбільш актуальних. Цей інтерес теорії та практики зумовлений не лише позитивним світовим досвідом, але й специфічними соціально-економічними умовами сучасної України, які є сприятливими для кластеризації її регіонів.

Поняття «кластер» вітчизняні науковці трактують по-різному, хоча найбільш поширене визначення акцентує увагу на тому, що: «...це територіальне об'єднання взаємозалежних підприємств і установ у межах певного регіону. Тобто, це географічно локалізована сукупність виробничо-активних суб'єктів економічної діяльності, які характеризуються мотивованими та стабільними коопераційними відносинами» [1; 5; 9]. Що стосується інноваційних кластерів, які мають територіальну виокремленість, то їх основною метою є вихід підприємств регіону на національні та світові ринки.

У функціональному сенсі інноваційно-кластерна модель розвитку регіональної економіки має забезпечувати інноваційний і високотехнологічний розвиток економіки конкретної території через інтеграцію та розвиток нових компетенцій, що стимулюють економічне зростання, збільшення інноваційної активності та підвищення конкурентоспроможності суб'єктів кластера. В результаті цього формується стійка соціально-економічна система регіону [3]. У практичному

плані територіальний інноваційний кластер створюється на основі добровільного партнерства, коли незалежні підприємства та установи регіону, які є інноваційно активними та належать до високотехнологічних галузей та науки і освіти, об'єднуються або конкурують навколо підприємств-лідерів. Географічні межі такого кластеру не завжди збігаються з адміністративними, і зазвичай більшість кластерів виходять за межі однієї адміністративної території, сприяючи міжрегіональному співробітництву. Необхідно підкреслити, що інноваційні кластери з одного боку підвищують конкурентоспроможність регіону, але з іншого – регіон не може мати конкурентних переваг у всіх галузях економіки.

У вітчизняній літературі при аналізі інноваційних тенденцій розвитку територій в Україні особливу увагу приділяють принципу «розумної спеціалізації», на якому можуть ґрунтуватися ці концепції. В рамках політики «розумної спеціалізації» виокремлюються такі напрямки, як новий розвиток традиційних секторів і створення більш високої доданої вартості, пошук нових ринкових ніш, а також модернізація та диверсифікація виробництва, що призводить до виникнення нових видів економічної діяльності завдяки радикальним технологічним змінам і застосуванню нових форм інновацій. У побудові інноваційно-кластерної моделі регіональної економіки через реалізацію концепції «розумної спеціалізації» важливо насамперед виявити сильні сторони регіону, які становлять його спеціалізацію за певними критеріями, зокрема, акцентуючи увагу на високотехнологічному секторі з урахуванням існуючої виробничої бази та можливостей її диверсифікації [2].

Інноваційно-кластерній моделі розвитку регіональної економіки властиві як загальні кластерні ознаки, так і специфічні, характерні лише для цього типу кластерного управління. Серед специфічних ознак територіально виокремлених інноваційних кластерів можна визначити наступні:

- наявність у регіону конкурентних переваг для реалізації цієї моделі розвитку;
- географічна близькість та концентрація учасників кластеру для забезпечення активної взаємодії;
- значна кількість учасників та їх гетерогенність, коли до складу кластеру входять підприємства виробничого сектору, фінансово-кредитні установи, заклади освіти та науки, інститути соціального партнерства та інші організації;
- конкурентоспроможність підприємств, що входять у кластер, та наявність серед них лідера, який визначає стратегію розвитку кластеру та регіону в цілому;
- спеціалізація учасників в кластеру;
- спорідненість інноваційної діяльності, коли членами кластеру є хоч і «різнопланові» підприємства, але такі, які мають єдину концепцію свого розвитку;
- наявність інновацій не тільки у сфері виробництва, а й в секторі управління;
- наявність механізму взаємодії підприємств кластеру як окремих юридичних осіб, тобто самостійних економічних суб'єктів;
- поєднання кооперації та конкуренції у взаємодіях між членами кластеру задля спільного викорис-

тання важливих компетенцій та досягнення спільного результату;

- стабільні господарські зв'язки підприємств кластеру між собою та домінуючий характер цих зв'язків;
- довгострокова координація у взаємодіях членів кластеру по всім напрямкам діяльності;
- відкритість та можливість використовувати зовнішні (за межами регіону) ресурси;
- використання переваг співробітництва в плані залучення більш якісних ресурсів, які б були недоступними кожному підприємству окремо, розподіл як ризиків, так і відповідальності між членами кластеру.

На рівні регіону основним критерієм ефективності функціонування інноваційно-кластерної моделі розвитку є позитивна динаміка виробництва регіонального продукту на душу населення при максимальному використанні наявних у регіону ресурсів. Високотехнологічність, інноваційність, системність і стратегічність є визначальними характеристиками такої моделі розвитку регіональної економіки. Інноваційні кластери, безумовно, є складовою частиною регіональної інноваційної системи, яка повинна розвиватися в рамках національної економіки. Такі кластери можуть формуватися на різних рівнях територіального простору, мати різну географічну локалізацію та організаційну форму. Вони можуть функціонувати як на рівні макро-регіонів, так і на рівні окремих регіонів або муніципалітетів, виступаючи у вигляді територіально-просторових комплексів, просторових кластерів чи кластерних ініціатив.

Інноваційно-кластерні моделі розвитку є важливим інструментом для побудови сталої регіональної економіки, оскільки вони надають значні переваги, проте мають певні обмеження. В цілому, економічна наука та практика підтверджують позитивний вплив кластерів на розвиток регіональних економік. Серед основних переваг цієї моделі – активізація економічної діяльності на рівні регіону, що сприяє зміцненню його конкурентних позицій. Кластери можуть значно підвищити інвестиційну привабливість регіону, залучаючи нові капіталовкладення та сприяючи розвитку бізнесу. Вони також стимулюють зростання експортного потенціалу та допомагають регіону вийти на світові ринки, що є важливим фактором у глобалізованій економіці. Інноваційно-кластерні моделі дозволяють більш ефективно використовувати наявні ресурси, що, в свою чергу, підвищує загальну продуктивність і знижує витрати [6].

Крім того, таке співробітництво позитивно позначається на публічних фінансах регіону: зростання виробництва та доходів підприємств сприяє збільшенню відрахувань до місцевого бюджету. Такі моделі також сприяють формуванню єдиного економічного й інформаційного простору, що забезпечує кращий обмін знаннями і технологіями між підприємствами. Це, у свою чергу, веде до розвитку інфраструктури регіону – як виробничої, так і соціальної. Кластери стають осередками інновацій, що дозволяє зосередити новітні технології та знання в конкретному економічному просторі. Вони також створюють можливості для використання різних джерел ресурсів і встановлення нових зв'язків між підприємствами, що сприяє розвитку нових бізнес-моделей і підвищенню економічної активності.

Завдяки розвитку кластерів збільшується рівень зайнятості, що допомагає знизити безробіття і зменшити соціальну напругу в регіоні. Крім того, інноваційні кластери можуть позитивно впливати на екологічні аспекти розвитку, сприяючи вирішенню екологічних проблем та впровадженню сталих практик у виробничих процесах.

Однак варто зазначити, що інноваційно-кластерна модель розвитку регіональної економіки має й певні обмеження, які можуть впливати на її ефективність. Одним з таких обмежень є ймовірність розпаду кластерів у випадку значних змін у кон'юнктурі зовнішніх товарних ринків. Зміни в попиті чи умовах міжнародної конкуренції можуть поставити під загрозу стабільність функціонування кластеру. Також одним з викликів є складність визначення чітких меж кластеру у просторі. Географічні кордони та внутрішня структура можуть бути досить умовними, що ускладнює управління і координацію діяльності учасників кластеру.

Не менш важливою є неоднозначна роль транснаціональних компаній у розвитку кластерів. Їх вплив на функціонування кластеру може бути як позитивним, так і негативним. З одного боку, великі компанії можуть стимулювати розвиток інфраструктури та технологій, але з іншого – їх домінування може обмежити розвиток малих і середніх підприємств та знизити рівень співпраці всередині кластеру. В перспективі існує ймовірність виникнення негативних наслідків, пов'язаних з переорієнтацією підприємств під впливом зовнішніх або внутрішніх чинників. Це може призвести до ослаблення функціональних зв'язків між учасниками кластеру та зниження потенціалу взаємодії між ними, що негативно позначиться на комунікаційному ефекті та загальній ефективності кластеру.

Висновки. У результаті аналізу інноваційно-кластерних моделей розвитку регіональної економіки можна зробити низку висновків щодо їх значення та потенціалу для економічного зростання і підвищення конкурентоспроможності територій. Інноваційні кластери, як форма організації територіального виробництва, здатні активізувати економічну діяльність регі-

ону через синергію між підприємствами, навчальними закладами, науковими установами та органами влади. Це сприяє не тільки ефективнішому використанню наявних ресурсів, а й розвитку нових технологій, зростанню інвестиційної привабливості, підвищенню експортного потенціалу та формуванню стійкої соціально-економічної системи. Конкурентні переваги, що виникають у межах таких кластерів, зумовлені, зокрема, географічною концентрацією та наявністю ефективних механізмів взаємодії між учасниками. Водночас інноваційно-кластерна модель має низку обмежень, серед яких виділяються ризики, пов'язані з зовнішньою економічною кон'юнктурою, складністю управління територіальною кооперацією та значенням транснаціональних корпорацій.

У контексті сучасної України, зі специфічними соціально-економічними та політичними умовами, реалізація інноваційно-кластерних стратегій виглядає не лише актуальною, але й необхідною. Кластери можуть стати потужним інструментом економічного відродження, покращення інфраструктури та підтримки підприємств, зокрема малого та середнього бізнесу. Однак для того, щоб цей процес став успішним, важливо здійснювати активну державну політику підтримки інноваційних ініціатив, удосконалювати регіональні стратегії розвитку і забезпечувати координацію між різними суб'єктами економічного простору.

Перспективи подальших досліджень повинні бути зосереджені на вивченні специфічних механізмів і моделей функціонування інноваційних кластерів в Україні, включаючи аналіз міжнародного досвіду та можливостей адаптації кращих практик до місцевих умов. Особливої уваги потребує дослідження впливу цифровізації та глобалізаційних процесів на розвиток регіональних кластерів, а також вивчення ефективності механізмів інноваційного партнерства на різних етапах їх розвитку. Врахування цих факторів дозволить створити більш гнучкі, адаптивні та стійкі моделі розвитку, що відповідають динамічним вимогам глобальної економіки та можуть стати основою сталого соціально-економічного розвитку українських регіонів.

Список використаних джерел:

1. Буряк Є.В., Солоха Д.В., Павловська А.С. Процеси інтеграції і перспективи формування регіональної кластерної політики на основі балансу економічних інтересів. *Проблеми та перспективи забезпечення стабільного соціально-економічного розвитку. Серія: Економіка: зб. наук. праць Донецького держ. ун-ту управління*. 2019. Вип. 314. С. 17–29.
2. Гоменюк М.О. Кластер як інноваційна форма територіального розвитку. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія: Економіка*. 2019. Вип. 11 (1). С. 76–81.
3. Зінченко О.А. Культура інноваційних кластерів як іміджева компонента регіонального розвитку. *Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту. Серія: Економіка і менеджмент*. 2017. Вип. 1 (22). С. 19–27.
4. Ключ Ю.І. Корпоративна система управління інноваціями : формування та розвиток: монографія. Лисичанськ : ПромЕнерг, 2015. 238 с.
5. Кузьмін О., Жеруха В. Кластери як чинник економічного розвитку підприємств і територіальних утворень. *Економіка України*. 2010. № 2. С. 14–23.
6. Міщенко В.А. Регіональний підхід до формування інноваційних кластерів. *Science, theory and practice : abstracts of 29th Intern. sci. and practical conf.*, June 08–11, 2021. Tokyo : International Science Group, 2021. P. 227–232.
7. Ніколасенко С.М. Розвиток процесів кластеризації Фінляндії. URL: <https://dspace.nufl.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ac065d8e-e12e-4997-82ed-c916bb40d752/content>
8. Новікова О.Ф., Амоша О.І., Антонюк В.П. та ін. Сталий розвиток промислового регіону : соціальні аспекти: монографія. Донецьк, 2012. 534 с.
9. Юр'єва П.Б. Територіальні інноваційні кластери та стійкий економічний розвиток регіонів. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 63. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4079>
10. Enright M.J. Why Clusters are the Way to Win the Game? *Word Link*. 1992. № 5. P. 46–52.
11. Porter M. Building the microeconomic foundations of prosperity: Findings from the microeconomic competitiveness index. *In The World Economic Forum's Global Competitiveness Report 2002–2003*. Oxford : Oxford University Press. 2002. P. 23–45.

12. Porter M. Location, competition, and economic development: local clusters in a global economy. *Economic Development Quarterly*. 2000. № 1. P. 15–20.
13. Solvell O., Lindqvist G. and Ketels C. The Cluster Initiative Greenbook, Gotheburg. Competitiveness Institute, 2003.

References:

1. Buriak Ye. V., Solokha D. V., Pavlovska A. S. (2019) Protsesy intehratsii i perspektyvy formuvannia rehionalnoi klasternoi polityky na osnovi balansu ekonomichnykh interesiv [Integration processes and prospects for the formation of a regional cluster policy based on the balance of economic interests]. *Problems and prospects for ensuring stable socio-economic development*, vol. 314, pp. 17–29.
2. Homeniuk M. O. (2019) Klaster yak innovatsiina forma terytorialnoho rozvytku [Cluster as an innovative form of territorial development]. *Scientific Bulletin of Mukachevo State University*, vol. 11 (1), pp. 76–81.
3. Zinchenko O. A. (2017) Kultura innovatsiinykh klasteriv yak imidzheva komponenta rehionalnoho rozvytku [Culture of innovative clusters as an image component of regional development]. *Bulletin of the Eastern European University of Economics and Management*, vol. 1 (22), pp. 19–27.
4. Klius Yu. I. (2015) *Korporatyvna systema upravlinnia innovatsiinykh formuvannia ta rozvytok* [Corporate innovation management system : formation and development]. Lysychansk: PromEnerg. (in Ukrainian)
5. Kuzmin O., Zherukha V. (2010) Klasteri yak chynnnyk ekonomichnoho rozvytku pidpriemstv i terytorialnykh utvoren [Clusters as a factor in the economic development of enterprises and territorial entities]. *Economy of Ukraine*, no. 2, pp. 14–23.
6. Mishchenko V. A. (June 08–11, 2021) Rehionalnyi pidkhid do formuvannia innovatsiinykh klasteriv [Regional approach to the formation of innovation clusters]. Proceedings of the Science, theory and practice : 29th Intern. sci. and practical conf. Tokyo: International Science Group, pp. 227–232.
7. Nikolaichenko S. M. Rozvytok protsesiv klasteryzatsii Finliandii [Development of clustering processes in Finland]. Available at : <https://dspace.nufl.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ac065d8e-e12e-4997-82edc9-16bb40d752/content>
8. Novikova O. F., Amosha O. I., Antoniuk V. P. ta in. (2012) *Stalyi rozvytok promyslovoho rehionu : sotsialni aspekty* [Sustainable development of the industrial region: social aspects]. Donetsk. (in Ukrainian)
9. Yurieva P. B. (2024) Terytorialni innovatsiini klasteri ta stiiki ekonomichni rozvytok rehioniv [Territorial innovation clusters and sustainable economic development of regions]. *Economy and society*, vol. 63. Available at : <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4079>
10. Enright M. J. (1992) Why Clusters are the Way to Win the Game? *Word Link*, no. 5, pp. 46–52.
11. Porter M. (2002) Building the microeconomic foundations of prosperity : Findings from the microeconomic competitiveness index. In *The World Economic Forum's Global Competitiveness Report 2002-2003*. Oxford : Oxford University Press, pp. 23–45.
12. Porter M. (2000) Location, competition, and economic development : local clusters in a global economy. *Economic Development Quarterly*, no. 1, pp. 15–20.
13. Solvell O., Lindqvist G., Ketels C. (2003) The Cluster Initiative Greenbook, Gotheburg. Competitiveness Institute.

Babukh Iлона

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

INNOVATION-CLUSTER MODEL OF REGIONAL ECONOMY DEVELOPMENT: CONCEPTUAL FEATURES, BENEFITS, AND CONSTRAINTS

The article focuses on exploring the role of innovation-cluster development models for regional economies, especially in terms of enhancing their competitiveness. The core argument is that the competitiveness of regions cannot rely only on specific products or sectors but is defined by the effective interaction of economic agents at the regional level. The key mechanism for such interaction lies in inter-sectoral complexes, or clusters, which bring together businesses, financial institutions, and research and educational entities, promoting a synergy between innovation and economic potential. This article explores the theoretical basis of clusters, specifically focusing on the concept introduced by M. Porter and M. Enright. M. Porter, the founder of the cluster approach, defined clusters as geographically localized groups of interconnected companies and cooperating and competing institutions to achieve common competitive advantages. It also addresses the concept of 'smart specialization', which guides the development of innovative clusters by capitalizing on the unique strengths of each region, emphasizing the modernization of traditional sectors and the incorporation of cutting-edge technologies. The innovation-cluster approach acquires special significance in the context of digitalization and information progress. It enables the aggregation of high-tech resources and innovations within particular areas, fostering the growth of local enterprises while also increasing the investment attractiveness of the regions. Clusters play an important role as cells of technological and social change, creating conditions for the development of new market niches and increasing export potential. Despite many advantages, innovation-cluster models have certain restrictions. One of the major challenges is the cluster disintegration probability due to external economic changes, as well as fluctuations in demand or changes at international markets. Furthermore, managing clusters can become complicated due to indistinct geographical and organizational boundaries, which hinder effective coordination of activities. Within this context, the prevalence of large transnational corporations may limit the involvement of small and medium businesses, which diminishes their interaction and collaboration within the cluster. It has been highlighted that innovation-cluster models should be viewed as the component of a wider regional innovation system that must evolve in alignment with the national economy. Considering both common and unique features of innovation clusters can provide the basis for crafting a successful regional development strategy, boosting their competitiveness, and fostering sustainable economic progress.

Keywords: regional economy, innovation, concepts of regional economy development, regional management, cluster, geographically allocated innovation cluster, cluster approach, theoretical and methodological base of regional development, cluster form of regional development, advantages and limitations of clusters, specific features of innovation cluster.

JEL classification: M38, R10